

Spor basınındaki klişeler

01.12.2013

Yrd. Doç. Dr. Metin Ersoy / Havadis Gazetesi-Poli

Haberlerde kullanılan klişelerin kat kat fazları spor haberlerinde kullanılıyor. Sıfatlar bol keseden harcanıyor, erkek egemen bir söylem yapısı ile savaş terimleri sıkça karşımıza çıkıyor.

Sporu severim. Yıllarca takım sporları içerisinde yer aldım (atletizmi de bireysel almıyorum). Gazeteci bir babanın oğlu olarak hayata gözlerimi açtığımından mı? Bir erkek olarak toplumun bana dayattığı kültürden mi? Yoksa Türk Ajansı Kıbrıs'ın içinde haberler ile büyümemden mi? Bilinmez, spor basınına önemli ilgi gösteririm. Spora olan bu ilgim sayesinde, gazeteleri arka sayfalarından başlayarak okuyordum. Ancak zaman ilerledikçe anladım ki benim spor tanımım ile spor basınının tanımını örtüşmüyor. Zira Kıbrıs Türk basınında spor sayfaların neredeyse tümü futbol ile ilgili haberlerle dolduruluyor. Oysaki dünyanın birçok ülkesinde spor basını, tüm spor aktivitelerine eşit olmasa bile dengeli bir yer ayırmaya çalışıyor.

Basmakalıp sözler

Yazının konusu futbol sporuna ayrılan yerleri eleştirmek değil. Bu hafta asıl tartışmak istediğim konu; birçok kişinin yakından takip ettiği spor basınında kullanılan klişeler olacak. Geçtiğimiz hafta Yenidüzen gazetesi Okur Temsilcisi Süleyman İrvan'ın kaleme aldığı "Haberlerde sık kullanılan klişeler" isimli yazısını keyifle okurken, gazetecilerin haberlerini daha fazla ilginç kılmak ve okutturmak adına kullandıkları sıfatları ve klişeleri (basmakalıp sözleri) bir kez daha düşündüm. Buradan hareketle spor basınına ayrı bir kategoride değerlendirmek istiyorum.

Spor basını

Gazetelerin spor bölümlerinde görev yapan arkadaşların birçoğu yarı zamanlı çalışanlardan oluşuyor. Bu şu anlama geliyor; bu bölümdeki arkadaşların mevcut başka bir işi bulunuyor -öğretmenlik, memuriyet vb.- ve gün içinde vakitlerinin geri kalan kısmını da yarı zamanlı spor gazeteciliği yaparak geçiriyorlar. Ayrıca bir gazetenin spor bölümünde görev almak, haber merkezinde yer almaktan daha kolay oluyor. Türkiye basınından bir örnek verecek olursak, gazeteci Fatih Altaylı özel işletmesini kapatarak, gazeteciliğe spor basınında başlamıştır. Ülkemizde de

bunun örnekleri mevcuttur. Spor bölümleri bir tür deneyimsiz gazetecilerin idman yaptığı alanlar olarak görülmüştür. İşte bu kolaylık haber diline de yansıyor. Spor haberinde yapılacak bir hata birçok editör veya yazı işleri müdürü tarafından önemsenmezken, haber merkezinde yapılan bir hata daha ciddiye alınıyor.

Savaş terimleri revaçta

Spor basınının özellikleriyle ilgili genel bir girişten sonra, asıl konumuz olan spor haberlerinde kullanılan klişelere bir göz atalım. Spor haberlerinde en sık kullanılan klişeler genelde savaş terimlerinden seçiliyor. Fanatik gazetesinde çıkan şu haberler gibi: “Siyah-beyaz harekât” (27.11.2013), “İlk bomba Zarrab!” (27.11.2013), “Aydınlar bombaladı” (15.9.2013), “Galatasaray'da savunma alarmı!” (19.11.2013), “Gençlerbirliği'nde operasyon sürüyor” (28.10.2013).

“Abartmalar”

Spor haberlerinde kullanılan dilde savaş terimlerinden sonra dikkat çekici olan bir diğer klişe kategorisi ise “abartmalar” oluyor. Bir başka ifadeyle; olayı daha ilginç kılmak ve okunmayı artırmak için bolca sıfat kullanılıyor. İşte gözüme takılan bazı örnekler: “Göz kamaştırdı, göz doldurdu, muhteşem gol, müthiş galibiyet, imkansızı başardı, mucizevi geri dönüş, parlayan güneş, tarih yazıyor, tarihi gol, tarihi imza, gerçek kral, şov, en büyük futbol yıldızı, star, efsane”.

Muhteşem maç

Bahsetmiş olduğum örnekleri daha da somutlaştırmak adına Kıbrıs Türk spor basınında ufak bir taramayla elde ettiğim sonuçlara bir bakmamız yeterli olacak. Kıbrıs gazetesi: “Muhteşem maçı yorumladılar...” (11.4.2013), “Ocak'tan 3 bomba” (23.11.2013), “Can göz dolduruyor” (10.10.2013). Havadis gazetesi: “MTG'den müthiş “3'lük” (29.4.2013), “Ortaköy'den tarihi imza” (3.8.2013). Türkiye basını da benzer manşetlerle okuyucularıyla buluşuyor. Fanatik gazetesi: “Müthiş karşılama” (2.11.2013), “Muhteşem Saray: 3-1” (23.10.2013), “Gerçek kral Zlatan Ibrahimovic” (24.10.2013).

“Klişeler, haberin düşmanıdır”

Haberlerde de sık kullanılan klişeler arasında gösterdiğimiz “şok” kelimesi spor basınında da tercih ediliyor. Fotomaç: “İki büyük şok!” (27.11.2013) Havadis: “Kieft'ten Sneijder için şok sözler!” (3.8.2013). Bekir Azgın hocamın klişeler ve özellikle “şok” ile ilgili Facebook'ta yaptığı yorumu sizlerle paylaşmak istiyorum. Azgın: “Klişeler, haberin düşmanıdır. Beni en çok kızdıran klişe “şok”la ilgili olandır: “Şok, şok”, “Şok oldu” (ki yanlış bir ifadedir), “şoke oldu”, “şok etti” veya “şok edecek”. Ben haberi okuyorum, şoke olmuyorum. Bu gazeteciler niye ve nasıl

bu kadar kolay şoke oluyorlar? Eminim onlar da olmuyor, okuru kandırmaya çalışıyorlar.” Bekir hocam güzel özetlemiş. Gazeteciler neredeyse her gün bizi “şok” edecek bir veya daha fazla haber buluyor. Ya da bulmuş gibi yapıyor.

Gol orucu

Spor haberlerindeki bir başka klişe ise gol atmakta zorlanan veya belli bir süre gol bulamayan futbolcular için söylenen “gol orucu” klişesidir. Mantıken bakıldığında bireyin oruç tutması kendi isteğiyle olan ve belirli bir süreyi kapsayan bir ibadet şeklidir. Oysa futbolcunun gol atamaması sanıyorum kendi isteğiyle olan bir durum değildir. O bakımdan bu klişe yersiz ve anlamsız bir şekilde kullanılıyor. “Gol orucunu bozdu” şeklinde ifadelerle de karşılaşılıyor ki bu da yanlıştır. Oruç bozulmaz, açılır. Ama spor gazetecilerinin kulağına “bozmak” fiili daha negatif ve ilginç geldiği için, bu şekilde kullanılıyor.

Yeter ki istensin

Spor basınında yayımlanan haberlerde ve özellikle futbol ile ilgili olanlarda, gazeteciler sıfatları o kadar çok kullanılıyor ki artık önemli olayları tarif edecek kelime bulunamıyor. Belki de bu yüzdendir spor haberlerinde sıkça Türkçe olmayan kelimeler görebiliyoruz: “Start, star, mega”. Yabancı kökenli kelimeler klişe olma yolunda ilerliyor. Kıbrıs: “Masterlerde futsala start verildi” (2.11.2013), Fanatik: “Vega mega!” (6.1.2008). Konuyu toparlayacak olursak, haberlerde kullanılan klişelerin kat kat fazları spor haberlerinde kullanılıyor. Sıfatlar bol keseden harcanıyor, erkek egemen bir söylem yapısı ile savaş terimleri sıkça karşımıza çıkıyor. Aslında haber dili daha tanımlayıcı, sade, ırkçılık ve cinsiyetçilikten uzak olabilir. Başka bir haber dili kullanmak mümkün, yeter ki istensin.